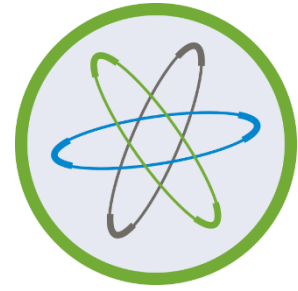

Startsymposium KIBO

21 oktober 2016

Bouwcampus, Delft

Op 21 oktober 2016 vond het Startsymposium van het **Kennis- en Innovatieprogramma Bodem en Ondergrond (KIBO)** plaats. Bodem en ondergrond staan voor verschillende maatschappelijke uitdagingen. Wat zijn deze uitdagingen precies? Welke mogelijke oplossingen zijn er? En welke kennis ontbreekt nog? Ruim 100 deelnemers vanuit uiteenlopende achtergronden (decentrale en Rijksoverheden, kennisinstellingen en probleemhebbend, adviserend en uitvoerend bedrijfsleven) waren in Delft op de Bouwcampus bijeen om over het antwoord op deze en andere vragen van gedachten te wisselen.

Opening

Ruud Cino (afdelingshoofd directie water & bodem, Ministerie van Infrastructuur en Milieu) opende de middag met de vraag: wie weet nog waar bodem en ondergrond over gaat? Om het publiek vervolgens uit te dagen de zaak om te draaien: niet de ander moet bodem snappen, maar wij moeten zelf de grenzen op zoeken. **Partijen die lokaal, over de grenzen van hun vakgebied heen, aan de slag gaan met business cases.** De Rijksoverheid die als gelijkwaardige partner participeert en investeert. Dat is het toekomstbeeld. KIBO is, als product van STRONG, gestoeld op deze nieuwe werkwijze.

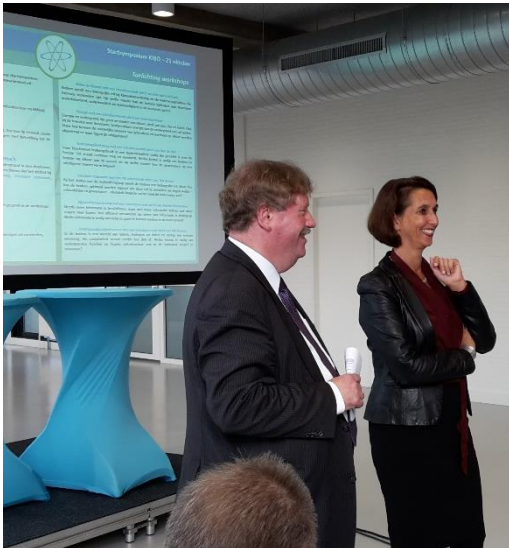
Illustratief is het feit dat de Stuurgroep KIBO op eigen initiatief aan de slag is gegaan. Co Verdaas, voorzitter van de Stuurgroep, gaf mee dat we ons vaak thuis voelen in het rationeel-technische perspectief op de ondergrond. Echter, juist de verbinding met maatschappelijke opgaven is zo relevant voor de toekomst van bodem en ondergrond. KIBO-projecten hebben dan ook met elkaar gemeen dat **de bijdrage van de bodem aan een breder maatschappelijk issue** centraal staat, aldus David van den Burg (programmamanager KIBO). Hij gaf een toelichting op de werkwijze van KIBO, die vraag- en probleemgestuurd is en waarbij bèta en gamma, boven- en ondergrond, en vooral ook de relevante stakeholders c.q. shareholders elkaar vinden. Daarnaast benadrukte hij dat wetenschappelijke excellentie een belangrijke voorwaarde is voor projecten binnen KIBO. De volledige presentatie, met onder andere informatie over de KIBO-projecten, is via [deze link](#) beschikbaar.

Plenaire sessie

De leden van de Stuurgroep KIBO (Co Verdaas, Lieve Declercq, Linda Molenaar, Hans Tijn en Bas van der Griendt) gaven hun visie op het belang van bodem en ondergrond.

Lieve Declercq (voorzitter Raad van Bestuur, Vitens) lichtte toe dat Vitens **als grondwaterbedrijf direct afhankelijk is van de kwaliteit van onze bodem**. Een schone bodem en schoon grondwater in 2040 moet het streven zijn. Zij riep op elkaar op te zoeken om deze droom werkelijkheid te laten worden en maakte de vergelijking met een boerenbedrijf, waar het ook gaat om toekomstige generaties.

Linda Molenaar (directeur stadsbeheer / openbare werken, Gemeente Rotterdam) stelde dat een programma over bodem en ondergrond eigenlijk achterhaald is. Zij pleitte voor een **verdergaande integratie van boven- en ondergronds beheer** van kapitaalgoederen. KIBO, met de primaire focus op bodem en ondergrond, is wel een instrument om de inhaalslag te maken.

Hans Tijn (directeur directie ruimtelijke ontwikkeling, Ministerie van Infrastructuur en Milieu) stelde dat **ruimtelijke inrichting altijd gelinkt is met de ondergrond**. Hij denkt hierbij aan bodemenergie, funderingen en bouwrijp maken van de bodem. Ook benoemde hij het grote economische belang van het voorkomen van graafschade. Intelligente tools kunnen dit helpen voorkomen.

Bas van de Griendt (manager MVO en duurzaam ontwikkelen, BPD) riep de aanwezigen op zich **meer te verdiepen in andere sectoren en de afwegingen die zij maken met betrekking tot de bodem**. Alleen door beter begrip kan bijvoorbeeld de halvering van het aantal WKO-systemen in de utiliteitsbouw sinds 2008 worden omgedraaid.

Co Verdaas constateerde uit de bijdragen van de Stuurgroepleden dat we toe zijn aan een volgende fase. **Bodem is niet meer het enige belang, maar moet in verbinding staan met maatschappelijke thema's**. KIBO draagt graag bij aan deze verbindings- en verbredingsopgave.

Uitdagingen maatschappelijke thema's

In zes workshops gingen de deelnemers in gesprek over de maatschappelijke uitdagingen. Centrale vraag was steeds: op welke vragen moet KIBO gericht zijn? Wat zijn de uitdagingen voor de toekomst? Wat is de potentiële bijdrage van de bodem en de ondergrond? Welke kennis ontbreekt?

Een expert op het gebied leidde elk van de workshops in met een prikkelende pitch en een ervaringsdeskundige begeleidde de discussie. De workshops gingen in op de **thema's: Water & klimaat, Energie, Bodemkwaliteitszorg, Circulaire economie, Informatievoorziening en Ondergrondse Infrastructuur**. De deelnemers maakten de bijdrage van de bodem aan de uitdagingen binnen deze maatschappelijke thema's concreet.

De inbreng uit de workshops bepaalt mede de programma-inhoud van KIBO. Onderscheid tussen kennis die al beschikbaar is en nieuw benodigde kennis is daarbij van belang. **KIBO zal zich richten op zowel ontwikkeling als overdracht van kennis.**

Afsluiting en netwerkborrel

Plenair sloten Ruud Cino en David van den Burg de middag af. Zij dankten de initiatiefnemers van KIBO nogmaals en spraken hun waardering uit voor de Bouwcampus voor het beschikbaar stellen van de locatie. Zij dankten tot slot de deelnemers voor hun bijdrage. Onder het genot van een hapje en een drankje konden de deelnemers hun nieuwe ideeën voor samenwerking verder concretiseren.

Het symposium was het officiële startsein voor het Kennis- en Innovatieprogramma Bodem en Ondergrond (KIBO). KIBO is in de afgelopen jaren voorbereid door een voorbereidingsteam met betrokkenheid van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. Minister Schultz zal op 13 december de bestuurlijke aftrap van KIBO inluiden. Wilt u meer informatie over het programma en/of op de hoogte gehouden worden van de ontwikkelingen? Neemt u dan contact op met het programmabureau via www.programmakibo.nl.